

УДК 316.3.304.2 (=161.2)

DOI: 10.30840/2413-7065.3(88).2023.288064

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА КАНАДИ В ІСТОРІЇ ДОБРОЧИННОСТІ

Наталія СОЛОНСЬКАorcid.org/0000-0003-1444-9354*кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*

Анотація. На матеріалах, опублікованих у канадсько-українських виданнях, які відіграють роль архівного та історичного джерела (джерельна база історії канадсько-української доброчинності), і виходячи з міждисциплінарного характеру українознавства, проаналізовано доброчинність українців Канади як духовно-культурний феномен, ціннісну моральну основу та свідчення високого інтелекту, християнську сутність внутрішнього світу членів діаспорної спільноти.

Історія канадських українців розглядається через призму такого явища, як доброчинність; здійснюються спроби оцінити внесок членів діаспори у розвиток публічної політики та їх вплив на неї в Канаді, дослідити біографії їх канадсько-українських доброчинників.

У контексті соціокультурних трансформацій, що відбуваються в Канаді, розглянуто доброчинність як фактор, консолідуючий українців діаспори, унікальний цементуючий «матеріал» єднання діаспори для збереження власної народної культури, мови як складників загального національного простору, духовності, формування базових принципів, що лежать в основі добра, людських гідностей.

Підтвердженням доброчинності канадських українців є численні приклади виявів цього етико-соціального явища, що відображають моральні цінності співтовариства, їх світосприйняття, спосіб суспільного співіснування, публічну культуру. Конкретні справи матеріальної підтримки сотнями організацій, інституцій, благодійних фондів, приватними особами тих, хто потребував і потребує захисту в ім'я ствердження життя, творення і співпраці світової спільноти, що нині особливо актуально під час загрози всеохопної деструкції, руйнування, дають підстави для висновку щодо масовості, життєздатності, етико-суспільного потенціалу явища доброчинності в колі української спільноти Канади.

Ключові слова: доброчинність; канадсько-українська діаспора; людинолюбство; публічна політика.

UKRAINIAN DIASPORA IN CANADA IN THE HISTORY OF CHARITY

Nataliia SOLONSKA*Candidate of Historical Sciences, senior research fellow, Department of Foreign Ukrainian, Institute of Manuscripts of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*

Annotation. In the article, on the basis of materials published in Canadian-Ukrainian editions, which play the role of an archival and historical source (the source base of the history of Canadian-Ukrainian charity), and based on the interdisciplinary nature of Ukrainian studies, the philanthropy of Ukrainians in Canada is analysed as a spiritual and cultural phenomenon, a valuable moral basis and evidence of high intelligence, the Christian essence of the inner world of the members of the diaspora community.

The history of Canadian Ukrainians is viewed through the prism of such a phenomenon as charity; an attempt is made to evaluate the contribution of members of the diaspora to the development of

© Солонська Н.

public policy and their influence on it in Canada; to research the biography of Canadian-Ukrainian philanthropists.

In the context of socio-cultural transformations taking place in Canada, charity is considered as a factor consolidating Ukrainians of the diaspora, a unique building "material" of the diaspora unity for the preservation of their own national culture, language as components of the common national space, spirituality, the formation of basic principles underlying kindness, and human dignity.

Numerous examples of this ethical and social phenomenon's manifestations, reflecting the community's moral values, worldview, social coexistence, and public culture, confirm the benevolence of Canadian Ukrainians. Specific cases of material support by hundreds of organisations, institutions, charitable foundations, and private individuals of those who needed and need protection in the name of affirming life, creation, and cooperation of the world community, which is especially relevant today at the time of the threat of comprehensive destruction, demolition, provide basis to conclude regarding the mass character, vitality, ethical, and social potential of the phenomenon of charity within the circle of the Ukrainian community in Canada.

Key words: *charity; Canadian-Ukrainian diaspora; philanthropy; humanity; public policy.*

Постановка проблеми. Історія українського зарубіжжя є багатоаспектною проблемою, яка досліджується науковцями різних галузей знань з різних ракурсів, що дає можливість, з одного боку, створити об'єктивну картину життя та діяльності іммігрантської спільноти, її місця в іншомовному соціумі та внеску соціального угруповання в загальну культуру неісторичної батьківщини, її публічну політику. З другого боку – вивчити природу поширеного і дедалі такого зростаючого явища, як еміграція. Українці Канади, виходячи з ракурсу щиросердних, альтруїстичних вчинків членів канадсько-українського угруповання, організували допомогу, матеріальну підтримку різних починань, зокрема, створення наукових інституцій, шкіл, творчих колективів, численних благодійних фондів, навчання студентів, видавничої діяльності, провели й проводять різноманітні допомогіві акції. Це дає новий зріз бачення проблеми.

Запропонована тема особливо актуальна сьогодні, під час війни росії з Україною, коли нашій країні потрібні значна фінансова і моральна підтримка

урядів багатьох держав, світової громадськості, самовіддана жертвовність українців. Це – проблема існування цивілізації, яка може мати прогресивний розвиток за умов домінування добра над злом, любові до навколишнього світу – над ненавистю до живого, творення – над руйнацією, деструктивними процесами, мирного життя – над війною, знищенням.

Канадсько-українські видання приділяють постійну увагу висвітленню акцій доброчинності – колективної й особистої. Аналіз доброчинності як засобу збереження національної ідентичності, культури й мови в ситуації проживання спільноти в іншій країні як антиасиміляційного, антиаккумуляційного засобу, засобу підтримування комунікаційних зв'язків у діаспорному середовищі, що вже має свій понад 125-річний історичний досвід у Канаді, пропонується вперше, хоча кількість наукової літератури з висвітлення проблем доброчинності вітчизняними вченими в Україні вельми численна. Однак на сьогодні не маємо узагальнювальних аналітичних праць із висвітлення цих проблем у спільнотах

зарубіжних українців, зокрема в Канаді. Ця стаття – крок у напрямку таких досліджень як складника з історії українських діаспорних поселень та загальної історії України.

Історіографічна та джерельна база дослідження ґрунтується на працях таких вітчизняних та українсько-канадських учених, як Марина Гримич [9; 8], Лариса Дегтяренко та Оксана Супрунюк [10], Олеся Дзира [11], Г. Йопик [21; 50], Ганна Мазуренко [26], М. Марунчак [28; 29], Р. Климаш [22], Наталя Кононенко [24], Б. Медвідський [33], Д. Прокоп [38], Я. Розумний [39], Я. Рудницький [40; 41], Людмила Сорочук [47], М. Сорока [46] та ін.

Мета статті визначена, зважаючи на порушену наукову проблему, актуальністю обраної теми та станом її дослідження і полягає в історико-культурологічному та соціологічному аналізі особливостей виявів явища доброчинності. Відповідно до цього ставиться вирішення ряду завдань: здійснюється спроба систематизації канадсько-української літератури із проблеми; огляд культурного контексту явища доброчинності в діаспорному середовищі та його історичних коренів; розгляд його концепції, соціально-психологічної природи; виявлення впливу історичної батьківщини як духовно-живильного джерела на вказані процеси. Об'єктом дослідження є історія канадських українців, предметом – один із складників людської поведінки й відображення внутрішнього духовного світу людини, а саме доброчинність як фактор її духовного самовираження; незмінність і трансформація мотивацій цих виявів; їх роль у соціальному просторі Канади; причинно-наслідкові зв'язки; уточнення деяких дефініцій.

Визначальними чинниками методологічного пошуку є системний та історико-бібліографічний підходи. Проблема досліджується на підставі опублікованих у канадсько-українських виданнях статей та повідомлень, на загальній характеристиці цих матеріалів.

Виклад основного матеріалу. Українознавство охоплює надзвичайно широкий спектр проблем, зокрема й дослідження духовного світу людини, її естетично-культурних зв'язків з навколишнім середовищем, способів налагодження порозуміння з ним, методів і засобів існування в ньому, шляхів контактування особистості в цивілізаційному просторі через призму доброчинності, що, власне, є оціночним показником і виміром моральної поведінки людини. В аналізі зазначених вище норм моралі українознавство перетинається і з християнською антропологією, публічною політикою, політичною наукою, яка нині охоплює дослідження всіх соціальних, культурних та психологічних чинників, що впливають на діяльність уряду і політичних інститутів [49], адже проблема некорисного захисту людини (фактор альтруїзму), надання допомоги ближньому в складних життєвих обставинах, фінансова підтримка актуальні для будь-якого суспільства. Модель публічної політики в Україні, яка має відношення до формування доброчинності, цінностей і пріоритетів у цій сфері людської життєдіяльності, запропонована сучасними українськими дослідниками, зокрема, М. Стадник виокремлює публічно-управлінські чинники, які впливають на добродійництво [48; 49].

Доброчинність, жертвовність, благодійництво, благочинність, милосердя, людинолюбство близькі за своїм

смыслом, концепцією поняття. Їх суспільна значущість з плином часу не зменшується. У будь-якому разі попри деякі особливості (можна безкінечно дискутувати щодо цього [53]) у визначенні названих вище категорій моральності вони є проекцією людської гідності, соціокультурного стану комунікаційного середовища, готовності зробити добру справу. Так, для прикладу, у Канаді функціонує філантропічний фонд (президент і генеральний директор – Ен-Марк Мангін). Втім нині належить відзначити новий етап наукового переосмислення вказаних категорій.

Канадсько-український учений М. Сорока узагальнює: «...потреба жертовності, вияв вдячності, потреба допомогти конкретному проекту або й навіть прагматизм увічнити своє ім'я або імена рідних чи близьких добрими справами. Але завжди присутнє розуміння суспільної значимості дарунку, який принесе суспільну користь через підтримку індивідуальних чи групових проєктів» [46]. І підкреслює, що «українські меценати, розуміючи важливість освіти й пам'ятаючи про власні лихоліття, часом жертвують радше на громадські цілі, аніж передають свої заощадження в спадок дітям» [46].

Пізнавальна ситуація з визначенням і конкретизацією явищ доброчинності та ін., дотичних до цього категорій моралі в контексті науки про мораль, з огляду на масштабність питань, залишається відкритою для подальших досліджень, які мають здійснюватися із залученням методик різних наукових дисциплін, розширенням дисциплінарного підходу. Дослідження доброчинності ґрунтується на основоположних принципах методології українознавчого

пізнання. В різних дисциплінах різні й системи смислових підходів: історія, соціологія, соціальна філософія, антропологія, українознавство, релігієзнавство, культурологія, емігрантознавство та ін. мають свої концепції та різні методології. Ми спробуємо висвітлити проблему з точки зору історико-бібліографічного підходу, що сприятиме створенню цілісного моніторингу української доброчинності, буде кроком до систематизації значного матеріалу, тим більше, що на сьогодні ще не підготовлено відповідного бібліографічного покажчика з порушеної проблеми.

Підґрунтям бажання, поштовху, можливо, й внутрішньої потреби морально сильнішої особистості, більш маєтного, більш владного члена суспільства допомогти іншому, зробити кращим навколишній світ, захистити, підтримати, відновити, відтворити, збудувати тощо, схожих за своєю природою виявів моральних, духовних вчинків людини, є добросердечність як спосіб мислення, світосприйняття, світобачення, концепція існування людини, її духовності, людинолюбства. Втім кожне з визначень має свої суттєві нюанси й відмінності. Навіть вкрай негативні. Так, можуть виділятися кошти на загарбницьку війну, на вбивство невинних незброєних людей, захоплення чужих територій і т. д.

Однак «доброчинність, жертвовність не вичерпується часом, не гине від задрості, але недоступна жодним злим умислам, надає численні блага тим, хто збирає їх» (1Кор.16.2).

Енциклопедичні видання, довідники, а також дослідники в своїх працях дають визначення, що мають відповідні особливості. Порівняємо ці узагальнення.

Так, Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначає «загальні засади благодійної діяльності в Україні, забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій» [17]. В «Енциклопедії сучасної України» узагальнено: «Меценатство – безкорислива матеріальна підтримка розвитку культури, мистецтва, освіти, охорони здоров'я тощо. Близькими до м[еценатства] є благодійництво, філантропія» [36]. Як домінуючу форму людського співжиття констатує добродійність «Українська етнологічна енциклопедія», наголошуючи, що добродійна «діяльність окремих осіб або організацій спрямована на підтримку найрізноманітніших заходів соціально-економічного, громадського, політичного, духовно-культурного спрямування, виконавцями яких можуть бути ті чи інші об'єднання або окремі особи. Об'єктами добродійності можуть бути також окремі люди, що мають певні проблеми із задоволенням нагальних потреб своєї життєдіяльності. Витоки добродійності слід шукати у вихідній тілесно-фізичній і духовній нерівності між людьми...» [51, с. 294].

Н. Савранська зазначає: «Благодійність – це добровільна безкорислива організована діяльність, метою якої є сприяння нужденним. Вона втілює в собі певні моральні цінності, керується розумінням людиною рівності та справедливості» [42]. О. Ясь та М. Дмитрієнко під благодійністю розуміють надання безкоштовної допомоги приватними особами й організаціями, підтримки і

матеріальної допомоги бідним, сиротам, інвалідам та ін. [53]. О. Доник указує на широкий зміст розглядуваного поняття, в яке входить діапазон «від звичайної матеріальної допомоги до меценатства, що уособлює як високі моральні принципи, так і громадський рівень розуміння необхідності здійснення програм соціальної реабілітації тих категорій населення, які потребують підтримки» [14].

До добродійності, благодійництва, жертвовності, меценатства в Україні як предмета науки про мораль, більше того, як до одного з важливих складників публічної політики стали ставитися після отримання незалежності [48]. Втім і за часів перебування України під орудою імперської росії у нас діяли різного роду добродійні організації. Відомі й закарбовані в історії імена окремих меценатів та добродійників. Ця тема має свою історіографію і висвітлена у великій кількості наукових публікацій. Однак порівнювати статус зазначених вище моральних явищ в Україні та Канаді, ставлення до них урядових структур, з нашої точки зору, не є доцільним з огляду на занадто відмінні історичні шляхи держав та їх історії. Ми можемо тільки констатувати, що суспільна політика Канади щодо моральних норм та людинолюбних справ імпонує українській діаспорі, її члени підтримують цей вектор реалізації своїх естетично-духовних і культурних уявлень про світ і стосунки в ньому. Вияви моралі, альтруїзму представників української спільноти, а це вже політика відносин діаспори з державою, органічно вписуються в політику багатокультурності та орієнтир на толерантність, що послідовно існують у Канаді.

Людяність – багатомірною духовною конструкцією – впродовж життя особи

може змінюватися в різних аспектах у контексті моделей суспільного розвитку. Моделі суспільного розвитку Канади та України не підлягають історичному порівнянню.

У Канаді члени діаспори найчастіше вживають поняття «жертвність». Спонсорів, меценатів та інших осіб, які допомагають людям, опікуються тими, хто потребує допомоги, об'єднують одним поняттям – «жертводавці». Звернення до цього терміна, можливо, пояснюється походженням від звичного для українців слова «пожертви». «Жертвність – це людська риса характеру, володар якої здатний пожертвувати чимось, що належить йому, для блага іншої людини або якоїсь справи» [15]. Не випадково на історичній батьківщині канадських українців у 2015 р. засновано нагороду – відзнаку Православної церкви України – медаль «За жертвність і любов до України» [32]. Є і розуміння того, що жертвність – моральна установка, яка припускає граничну безкорисливість щодо іншого, включаючи готовність до реального відступу від власних інтересів на користь людей [15].

Глибоке теоретичне осмислення явища жертвності українців на етнопсихологічному рівні здійснено в праці М. Гримич [9]. Проблему жертвності канадських українців, що є складником загальної української культури, відбито в багатьох, але невеликих замітках, інформаційних повідомленнях. Це – підтема в деяких наукових працях. Зокрема, делікатно торкається цього питання Р.-Б. Климаш [22]. Канадське українство вже має свій історичний досвід жертвності, виробило свою модель публічної політики, що потребує аналізу та узагальнення на науковому рівні.

Значним внеском в історію української жертвності в Канаді є стаття доктора філософії, українознавця, громадського діяча Миколи Сороки (Едмонтон, Альберта), що має енциклопедично-довідковий рівень. У дослідженні відбито відношення канадського уряду до жертвності як складника публічної політики уряду, оцінка ним добродійних справ канадсько-української діаспори, засобів їх підтримки на державному рівні та стимулювання цього роду культурно-соціальної діяльності в суспільстві; охарактеризовано роботу численних добродійних діаспорних фондів та організацій; внесок окремих осіб-жертводавців [46]. Тут доречно додати висловлювання П. Яцика: «...імена меценатів шикуються щільними рядами, мовби солдатські шеренги. Вони належать українській історії. Без них вона буде неповною» [44, с. 161]. «Солдатські шеренги» українських добродійників на історичній батьківщині (київські князі Володимир, Ярослав Мудрий, гетьман Іван Мазепа, Чикаленко, Симиренко, Терещенко, Ханенко та багато інших) поповнюють переселенці до Канади та їхні нащадки: Ераст Гуцуляк, Петро Яцик, Іван Борух [31], митрополит Іван Огієнко, Розалія Турус, Анна Фігус-Ралько, Марія Фішер-Слиж, Ярослав Рудницький, Богдан Медвідський, Петро й Доріс Кулі й сотні тисяч інших відомих і тих, що вирішили залишитися невідомими, українців Канади, які внесли свою лепту в справу збереження людяності, національної ідентичності, соціально-культурного та естетично-духовного капіталу спільноти, в поліпшення публічної політики Канади.

Українські переселенці першої хвилі еміграції приїхали до цієї країни, що їх

прихистила, зі своїм уродженим одвічним усвідомленням поняття жертвовності, що передавалося з покоління в покоління як духовна реліквія. Це унікальна духовна естафета, оскільки піонерам не були відомі приклади державної благодійності, під якою розуміється опіка або соціальне забезпечення з боку влади: такого щодо бідних, гноблених селян за час їх проживання на історичній батьківщині, особливо в Галичині, на Буковині, не спостерігалось.

Спільна допомога, взаємопідтримка сягають корінням у давню духовну культуру українського народу, традиційні народні звичаї. Згадаймо про записи на стінах Київського Софійського собору [45]. То є т. зв. доброзичливі надписи. Перші слова-звернення: «Господи, допоможи рабу своєму...». Акцією допомоги – спільного дійства, зокрема, є зведення хати: толока. На ці заходи (піонери в канадських преріях намагалися селитися поруч із своїми колишніми сусідами) приходили добровольці, що свідчить про високу громадську самоорганізацію і свого роду публічну політику. В цьому відбито уявлення простих людей про добротність, що є проєкцією соціального інтелекту та культури українських переселенців.

І, мабуть, історія явища альтруїзму в середовищі канадських українців починається від першої монети, кинutoї злидарю («подавайте милостиню всім нужденним і робіть це з великою щедрістю, щоб і нам самим переконатися в той день (майбутнього суду) великої милості та поблажливості від Бога...» [20]); від щиросердного вчинку простого селянина, який надавав членам діаспори свою хату для проведення богослужби, бо в перші роки життя на новій землі переселенці

не мали грошей для зведення сакральних споруд (полегшувати бідність і простирати руку допомоги нужденному – є справа благодаті ... ми надаємо надзвичайно велику користь не бідним, а собі, і більше одержуємо, ніж даємо (Євангеліє від Матфея 7:2)). Від поселення до іншого піонерського поселення у будь-яку погоду (а канадські зими в преріях дуже суворі) ходили для проведення богослужб православні священики. У перші роки імміграції до Канади цих самовідданих були одиниці. Вони не мали постійних статків, домівок, були нужденно одягнуті й часто просто голодували, але вважали свою справу жертвовною в ім'я Бога і церкви [1; 4; 5; 27]. Духовність та жертвовність поселенців проявлялися і в тому, що хатами деяких членів діаспори послуговувалися як школами для дітей і неписьменних дорослих (а таких була переважна більшість). «Того, який бажає людям добра, доброзичливо дає, любить Бог», не просто того, хто дає, але того, хто робить це людинолюбно (2 Кор. 9:7). Про місійний ідеалізм українських учителів-піонерів («мандрівні вчителі») з часом напише Д. Прокоп [38, с. 7–10].

Коли українська громада стала потужнішою матеріально, її коштом було зведено численні церкви, школи, бібліотеки, музеї, народні доми, друкарні, видавництва тощо. То була діаспорна модель соціальної політики.

Допомогу нужденним та підтримку тим, хто її потребував, св. Геннадій, патріарх Константинопольський, відносив до правил морального спрямування [43]. Подання милостині св. Іоанн Златоуст уважав відбиттям, проявами людської мудрості, свідченнями благородства почуттів [19]. Ці якості належить віднести до фундаментальних життєвих практик.

У них свою помітну роль відіграли меценати-фундатори: Домна Зелінська-Бабій, Григорій А. Йопик, Микола Кашинський, Іван Кубрак, Михайло Соколик, Рудольф Яків Федюк-Федорович, Василь Чурія, Степан Янківський, Дмитро Яцій [30]; добродії: доктор Мирослав Небелюк, Михайло Байрак, Олекса Косіковський, Дмитро Попадинець; меценати книги «Де Юкренієне: Ей Гісторі» [29]; фермер Микола Озинко; сержантка Олена Козіцька; один із перших засновників Шевченківської фундації Іван Хрін; жертвна діяльність товариств «Просвіти» та їхніх осередків, зокрема при розбудові бібліотеки [3; 18].

Особисто Петро Зварич (публіцист, поет, керівник торговельної спілки) організував муніципальні та шкільні округи, читальню ім. Мирослава Січинського (Вегревіль), фінансово підтримав будівництво Народного дому в цьому місті, сприяв розвитку Інституту ім. П. Могилі в Саскатуні, зведенню собору св. Покрови, постанову колегії св. Андрея, Шевченківській фундації тощо. У Вегревелі не було школи. «Тут пресвітеріанська місія прийшла в поміч фінансово». Зварич допоміг звести першу школу під назвою «Коломия». В 1908 р. він організував школи Станіславів, Олеськів, Віла Димир, а в 1908 р. – Мирослав, Київ, Воля, Красна, Запоріжжя. В 1910 р. постала шкільна округа Франко і Побіда. Крім цих 14 шкіл, Зварич зумів побудувати п'яти школам власні будинки. Через 15 років був аудитором для десяти шкіл і трьох муніципалів. П. Зварич писав шкільні підручники й друкував їх для своїх учнів. Дописував він до газет, календарів і журналів; зібрав багато матеріалу про українські поселення й добився великої колекції книжок і музейних

експонатів. Багато дечого роздав із того до українських інституцій – в Інститут ім. Грушевського (Едмонтон), Музею в Мондрі і т. д. Ніколи не жалів він фінансової підтримки для наукових і культурних цілей. Найбільшою пожервою з його боку була виплата 26 500 дол. на стипендії для найздібніших студентів-українців. На Катедру Пресвятої Трійці у Вінніпезі він пожертвував 5000 дол. Таку ж суму – на допомогу Колегії св. Андрея. Зважаючи на жертовність П. Зварича, на його честь у Вегревелі названо місцеву школу [21, с. 42–43, 45–46].

Наведемо ще кілька прикладів індивідуальної жертовності канадських українців. Й. Дзьобко (з Лемківщини) приїхав до Канади в 1899 р., спочатку працював по чужих господарствах, заробив гроші, побудував свою ферму і став допомагати фінансово народним інституціям [13]. Невтомний трудівник Іван Борух виділив на потреби Централі Канадського комітету українців 20 000 дол., на Конгрес вільних українців, на Шевченківську філію – 10 000 дол.; фінансово підтримав Українсько-Канадський архів-музей (Едмонтон), українські церкви, Українсько-Канадську фундацію ім. Тараса Шевченка, діяльність Світового Конгресу Українців, Товариство українських піонерів в Едмонтоні, Українську вільну академію наук, розвиток Кафедри Св. Івана в Едмонтоні та ін., видавничий фонд «Нового шляху» (Торонто), кафедру Св. Івана української православної громади (Едмонтон), видання «Енциклопедії українознавства», альманаху Золочівщини; подарував свою бібліотеку й архів Архіву-Музею в Едмонтоні; передав приблизно сто тисяч доларів на українські музеї, бібліотеки, видавничу справу, народні фундації та організації [31].

Залишили свій слід у благочинних справах канадських українців й Іван та Василина Палії (пожертви на фундацію фонду зі зведення пам'ятника Тарасу Шевченку, на діяльність Колегії св. Андрея у Вінніпезі); Іван Федан (пожертви Інституту ім. П. Могили); Григорій Крайківський та Павло Рудик врятували «Рідну Школу» від занепаду; подружжя Мельник грошима підтримало Інститут ім. М. Грушевського в Едмонтоні [37].

Анна та Юрій Феняки є меценатами Колегії св. Андрея (Вінніпег), Фундації ім. Шевченка; православної Консисторії (Вінніпег), Старечого дому «Тризуб» у Чилівек, православних церков в Оттаві та у Ванкувері [38].

У 1920 р., завдячуючи Д. Яцію, було збудовано Народний Дім ім. Михайла Драгоманова в Мирнам, де тоді розмістилася читальня «Просвіти». На перших етапах діяльності добродійник його й очолював. Багато допомагав Д. Яцій і в побудові нового читального дому; під час переміщення церкви Успіння Пресвятої Богородиці з ферм до Мирнам, зведенні резиденції біля неї [30]. Облаштовував власноруч споруду тижнями без найменшої винагороди, що «є прикладом праці для інших»: безоплатна робота теж є прикладом жертвовного вчинку. Був завжди першим у внесенні грошей на справи діаспори.

Великими планами Шевченкової фундації опікувався В. Котишний. Завдяки його старанням було збудовано Українську Греко-Православну Церкву [29, с. 34–35]. Домка Бабій дала кошти на потреби православної церкви (св. Андрея Первозванного і Український католицький центр ім. Слуги Божого митрополита Андрея Шептицького), на підтримку науки в Канаді, преси,

виховання молодого покоління. Згадаємо, що Григорій Богослов усе своє майно заповів Кафолічній церкві в Назіанзі – на допомогу бідним вірянам цієї церкви.

До фундаторів Інституту св. Івана належать також Йосиф і Гафія Янішевські. Петро та Іванна Стельмахи (Mississauga, провінція Онтаріо) створили Вічний фонд при Канадському інституті українських студій (КІУС) [2]; Українсько-канадська програма отримала великий дар від Петра й Дорис Кулів [24].

Мирослав-Михайло Небелюк (1914–1999), український письменник, – меценат Першої української друкарні в Парижі, пам'ятників Тарасу Шевченку у Вінніпезі (1962) та Івану Франку в Міссісазі (провінція Онтаріо, 1992). За його заповітом значні кошти було передано на розвиток українських установ у діаспорі.

У Торонтському університеті при Центрі російських та східноєвропейських студій завдяки Петру Яцику було відкрито спеціальну освітню програму, на розвиток якої він пожертвував величезні кошти. Це допомогло посісти Центру української науки й освіти поважне місце в усьому світі [44, с. 7–8].

Центру досліджень історії України КІУС П. Яцик подарував 1 млн. дол., що дало можливість видати англійською мовою десятитомну «Історію України-Руси» («History of Ukraine-Rus») М. Грушевського. Коштом П. Яцика було видано «Енциклопедію українознавства», англійський атлас історії України, книгу «Жнива скорботи» та ряд наукових монографій тощо. Петро Яцик писав: «Погляньте на списки жертводавців на фонд видання Енциклопедії українознавства, тієї ракетної зброї вільних українців, і перевірте, чи там є ваше

прізвище. Коли нема, тоді ваше слово честі обернеться проти вас». П. Яцик уважав, що то були «особливі часи високого національного піднесення, перевірки на патріотизм» [44, с. 160–161, 163]. Освітня фундація П. Яцика фінансувала ряд програм в Інституті українських студій Гарвардського університету (США), Український лекторій у Школі славистики та східноєвропейських студій при Лондонському університеті, інформаційний центр у бібліотеці імені Джона П. Робертса та Вічний фонд українських видань при Торонтському університеті. Загалом П. Яцик пожертвував понад 16 млн. дол. на добродійні справи діаспори.

Надя, донька Петра Яцика, надала КІУС 500 тис. канадських доларів для заснування нової Програми вивчення сучасної української історії і суспільства [2].

Залишив про себе добру пам'ять і громадський діяч та меценат, один із засновників і перший директор фонду «Діти Чорнобіля» у Канаді Ераст Гуцуляк (1930–2013). Фундатор і керівник компанії «Medical Pharmacies Group» (найбільша в Канаді за постачанням ліків для будинків, у яких проживають німечні та старі люди). Ініціатор заснування Катедри української культури та етнографії при Альбертському університеті. За 615 тис. дол. Е. Гуцуляк придбав будинок в Оттаві та від імені своєї родини подарував його уряду України для розміщення в ньому Посольства України в Канаді. У 2007 р. місту Ошава добродійник подарував 550 акрів землі для закладення і створення парку відпочинку; перерахував 200 тис. дол. на будівництво нового навчального корпусу Національного університету «Острозька академія» [35].

Відомий добродійник Євген Мельник, який належав до сотні найбагатших канадців (статки приблизно 1,5 млрд. дол.), засновник фармацевтичної компанії Канади «Biovail», яка стала однією з найбільших у країні, пожертвував понад 100 млн. доларів благодійним організаціям, зокрема «Help us Help the Children», яка втілювала проекти в Україні.

Окрім особистих пожертв, існують й інші форми надання допомоги установам. Приміром, Колегії св. Андрея з метою одержання доходу від продажу виробів і його використання для потреб закладу було подаровано твори мистецтва і влаштовано для цього спеціальну виставку-продаж [7]. Для започаткування допомогової акції на будову пам'ятника Лесі Українці було влаштовано спільними силами членів діаспори бенкет 14 квітня 1973 р. в залі Українського дому, де зібралося близько 300 учасників. Члени Товариства українських піонерів майже повністю відшкодували витрати на зведення пам'ятника на честь українських піонерів Західної Канади.

Дружина українця – французенка Рене Чумак – у 1983 р. допомогла звести будинок для літніх і німечних людей у Монреалі. Долучився до цієї справи й уряд Канади. Було створено Українську монреальську фундацію для обслуговування та опіки цієї установи. Побудовано й піклувальний дім Українсько-Канадського осередку опіки для літніх людей у Торонто, ініціатором проекту якого була парафія св. Димитрія. Було організовано щось на зразок «толоки» (така форма збирання коштів на спільну справу залишалася вельми поширеною): влаштували демонстрацію модного одягу, продаж

печива, тістечок, продуктів харчування, різноманітних різдвяних прикрас; розіграли лотерею на вишиту чоловічу сорочку тощо.

Жертводавцями серед членів української діаспори виступають й цілі організації, що є прикладом колективної доброчинності (громадської благодійності) [23]. Це – духовно-естетичні прояви людинолюбства сестер милосердя, членів жіночих організацій (Світова федерація українських жіночих організацій (СФУЖО) та її осередків, Ліги українок Канади, Ліги українських католицьких жінок Канади, Організації українок Канади ім. Ольги Басараб та ін.) [23; 50], це – самовідданість членів товариства «Просвіти», десятків тисяч учасників культурно-просвітницьких осередків, спрямована на збереження національної ідентичності та культури, мови; Кредитової кооперації в Канаді, наукових товариств, церковних та світських, опікунських організацій, Братства Українців Католиків Канади, культурно-мистецьких товариств тощо. Доброчинність членів української діаспори Канади стала традицією, що затвердилася часом.

Відділи Союзу Українок Канади кожного року жертвували від \$300,000 до \$500,000 на місцеві храми; крім того, \$5000 – на дитячі табори, \$15,000 – на підтримку новоприбулих з України, \$10,000 – на студентські виховні інституції, \$10,000 – на недільні й рідні українські школи, \$20,000 – на Український Музей Канади, \$8,000 – на виховну працю, спрямовану на організацію молоді СУМК-УПМ, та інші менші пожертви на різні проекти. З метою відновлення діяльності Інституту Св. Івана в Едмонтоні в 2011 р., як випливає зі Звіту Союзу українок Канади та Ліги українців

Канади, їхні відділи в Альберті офірували \$20,000¹.

З огляду на важливість проблеми збереження рідної мови й культури прискіплива увага канадсько-українських добродійників припадає на видавничу справу, чому є чимало прикладів. Так, допомога меценатів дала можливість видати восьмий англomовний том «Історії України-Руси» [26]. Марія Гуцуляк і Марія Бедзик переслали 10 дол. на пресфонд журналу «Жіночий світ». Михайло і Ярослава Шафранюки пожертвували на влаштування галереї багатющої збірки творів українських митців. Редколегії видань із повагою та вдячністю до жертводавців повідомляють про внески, спрямовані на підтримку випуску журналів майже в кожному номері.

Учений Я.-Б. Рудницький переконав одного з українських діаспорних бізнесменів виділити кошти на видання «Кобзаря» малим, кишеньковим, форматом. Без фінансової підтримки не побачило б світ творче надбання самого цього відомого мовознавця «Етимологічний словник української мови» – фундаментальний синтетичний лексикографічний довідник, який охоплює історичний, літературний і діалектний шари української лексики. То був перший друкований українсько-англійський етимологічний словник [10].

Завдяки збирацькій діяльності українських установ і організацій Вінніпега в 1951 р. Університет Манітоби одержав рідкісні українські наукові видання, що були куплені для закладу. Їх із Нью-Йорка перевіз Я.-Б. Рудницький.

¹ Див.: Союз Українок Канади. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2020/10/sojuz-canada.pdf> та <https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2020/10/ligam.pdf>.

Великий масив літератури (30 ящиків з чеком на тисячу доларів) [10; 12] професор передав у дар бібліотеці Києво-Могилянської академії, вважаючи її наступницею Могилянсько-Мазепинської академії наук в екзилі. Збірку українських книг вартістю 10 тис. американських дол. Я.-Б. Рудницький привіз і до Австралії. Учений власним коштом комплектував бібліотеки Канади та США, брав участь у акціях, спрямованих на поповнення фондів канадських бібліотек українськими книгами, організував збирання фонду славистики, особливу увагу звертаючи на комплектування фонду навчальної літератури: підручників, посібників, методичних видань тощо. Науковець купував книги, які емігранти-професори чи їхні родичі зберегли під час війни і привезли з собою до Канади, замовляв нові українські видання, які виходили друком в Україні та світі.

Один із найвидатніших українських басів, свого часу провідний соліст Канадської оперної компанії, Йосип Гошуляк власним коштом видав три музичні альбоми українських пісень, арій та монологів [27].

Інститут дослідів Волині спонсорував видання наукової праці митрополита Іларіона (доктора Івана Огієнка) «Етимологічно-семантичний словник української мови» (Вінніпег: Волинь, 1994 / Ін-т дослідів Волині; ч. 39). Т. 4. П – Я. 557 с.). Із вдячністю видавці подають великий список жертводавців на фонд видання.

Не оминають увагою українці й бібліотеки діаспори, яким її численні члени дарують книги, навіть власні зібрання. Наприклад, бібліотечними справами опікувався відомий жертводавець-меценат

Василь Перепеляк (бібліотека при університеті в Мінніаполі). З його ініціативи та за участю Євгена Стефанюка було засновано український відділ у Давфанській міській бібліотеці, куди передано значну кількість книжок. І. Верхомир дав гроші на розвиток української бібліотеки в Едмонтоні [37] і т. д.

У Фольклорному центрі ім. Кулів (Альбертський університет) зберігаються фонди, започатковані відомим канадсько-українським фольклористом Б. Медвідським та іншими канадськими меценатами українського походження, які фінансово підтримують аспірантів під час їх навчання. Сюди передано й персональну бібліотеку вченого. Фонди Архіву поповнюються також дослідницькими матеріалами першого директора Центру українського і канадського фольклору ім. Кулів проф. А. Нагачевського [35].

Непересічну роль в історії української добротності в Канаді відіграли православні священики. Його Святість Андрей Шептицький віддавав значні суми власних статків на допомогу нужденним, на піднесення української видавничої справи, науки, розвиток бібліотек, допомагав будувати школи і т. д. Дбав про науку і кардинал Йосип Сліпий. Власні кошти витрачав на видавничі справи митрополит Іларіон та ін.

Окрема тема – самовіддана українській справі робота ентузіастів-видавців, художників-оформлювачів, редакторів періодичних видань, календарів-альманахів, які працювали у цих інституціях без оплати, у вільний від основної роботи час. Митрополит Іван Огієнко видавав власним коштом і за рахунок власного часу журнал «Віра й культура»; відомий у діаспорі поет та

керівник п'яти торонтських бібліотек Борис Олександрів, головний редактор журналу «Молода Україна», в якому він працював безоплатно; Іван Гнат Сирник, український канадський педагог, редактор газет, громадський активіст, промоутер мультикультуралізму та батько «Декалога для української діаспори», та десятки інших свідомих представників української творчої інтелігенції і т. д. Не залишають вони поза допомогою й свою історичну батьківщину.

В Україну з Канади також надходять дарунки. Так, Тетяна і Ярослав Романишини подарували Шевченківському національному заповіднику «твори декоративного мистецтва (писанки роботи Одарки Онищук, рушники, декоративні тарілочки), фото музичних і танцювальних українських колективів, переклади англійською мовою поезій Тараса Шевченка (Д. Віра), англійськомовні дослідження Л. Прокопчика, Г. Полови, П. Кравчука, Ю. Луцького, україномовні – П. Зайцева, нумізматику і фалеристику з шевченківської тематики, фото місць, пов'язаних з іменем Тараса Шевченка, його пам'ятників, друковану продукцію з нагоди відзначення ювілейних дат Кобзаря, програми концертів на його честь; видання «Кобзаря» (зокрема, видання В. Доманицького 1914 р.); публікації про поета в канадсько-українській періодиці; книги про українську діаспору в Канаді (автори Т. Носко, Я. Рудницький), українські журнали, що видаються в Канаді («Нові дні», «Молода Україна», «Жіночий світ», «Сучасність» за 1995–1996 роки)» [6].

Можна навести й інші приклади. Марія Фішер-Слиж сприяла виданню «Соняшника», «Української газети», інтєрвидання «Українці в Севастополі»,

журналів «Всесвіт», «Сіверщина» (Чернігів). Вона зініціювала бібліотечний проект Товариства приятелів України для допомоги канадсько-українським бібліотечним центрам. В 11 міст України: Луганськ, Донецьк, Харків, Севастополь, Сімферополь, Одеса, Чернігів, Суми, Дніпро, Маріуполь, Полтава надсилалися твори репресованих письменників-іммігрантів, енциклопедії, довідники; вручалися премії кращим учителям української мови [25]. Національному музею літератури України в Києві П. Яцик передав власну бібліотеку (наукові праці, енциклопедії та ін.).

Серед дарувальників із Канади – Наталка Закидальська, О. Деманчук, Тетяна Симиренко (з відомої української родини меценатів), художник М. Бідняк, Оріся Трач-Пашак (понад 30 книг), Л. Молодожанин, А. Поріцький, Анна Фігус-Ралько (відділ зарубіжної україніки Інституту книгознавства НБУВ у своїх фондах зберігає подаровану нею колекцію літератури), І. Сташин, Оріся Фербей та ін.

Із Вінніпега 1999 р. Комітет «Допомога Україні» надіслав вінніпезьке 1918 р. видання «Кобзаря», шевченкознавче дослідження Р. Рахманного та інші праці, недоступні громадськості країни за часів СРСР (загалом 28 книг). Товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка (м. Белмонт, Канада) за сприяння В. Лесківа подарувало 2003 р. 28 видань – твори Шевченка і про нього, а в 2004 р. – ще 54 книги, зокрема: «Кобзарі», наукові доробки Я. Рудницького, С. Єфремова, Є. Онацького, Р. Задеснянського, Є. Маланюка, М. Мандрики, М. Колянківського, І. Дмитріва.

Неоціненна сьогодні, під час кризової загарбницької війни Росії проти

України, добродійна допомога історичній батьківщині канадських українців та уряду Канади, про що свідчить, наприклад, така інформація:

- «Понад 25 мільйонів доларів за перші три місяці російського вторгнення зібрав Світовий конгрес українців для підтримки українського війська» (<https://suspilne.media/261002-svitovij-kongres-ukrainciv-zibrav-ponad-25-mln-dolariv-dla-zsu-prezident-kongresu/>);

- «Канада надасть Україні потужну додаткову військову допомогу» (<https://www.unian.ua/weapons/kanada-nadast-ukrajini-potuzhnu-dodatkovu-vijskovu-dopomogu-shcho-uviyde-12215115.html>);

- «Канада про обсяги допомоги для України під час війни» (<https://finbalance.com.ua/news/kanada-otsinyu-obsyah-dopomohi-dlya-ukrani-na-5-mlrd-dol>);

- «Допомога Канади Україні» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3694650-dopomoga-kanadi-ukrajini-perevisila-6-milardiv.html>);

- «Канада оголосила про новий пакет військової допомоги Україні» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3698859-kanada-ogolosila-pro-novij-paket-vijskovoї-dopomogi-ukrajini.html>) тощо.

Канадсько-Українська фундація та Національний конгрес українців Канади (КУК) започаткували публічну кампанію HelpUkraineNow, щоб зібрати 5 мільйонів доларів для надання гуманітарної допомоги тим, хто потерпає через агресію з боку Росії.

Висновки. Аналіз матеріалів, опублікованих у канадсько-українських виданнях, що відіграють роль історичних джерел, у контексті історії, українознавства, людинознавства, теорії пізнання особистості, соціальної політики, культурології дає можливість оцінити соціальну

поведінку членів української діаспори, їхній внесок у розвиток публічної політики та вплив на неї в Канаді; дослідити біографії канадсько-українських жертводавців. Конкретні приклади добродійності українців Канади в контексті історії України загалом дають підстави для висновку щодо масовості й життєздатності цього явища в колі української спільноти. Людина розглядається як особистість, яка власними добродійними вчинками вкладає свою лепту в світобудову, забезпечуючи її міцність і перспективу буття.

Нині є нагальна необхідність систематизації доволі розпорошеного матеріалу із заявленої проблеми, підготовки бібліографії з історії явища добродійності українців Канади як частини історії культури України. У цьому контексті перспективними є дослідження на зразок: «Українські добродійники і меценати Канади»; «Історія українців Канади в іменах її добродійників і меценатів»; «Становлення і діяльність українських громадських благодійних об'єднань у Канаді»; «Діяльність громадських організацій і товариств Канади у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки російсько-української війни»; «Канадсько-українська історіографія меценатства і благодійності» тощо.

Добродійність є виміром відображення духовної потреби людини в її спілкуванні з навколишнім світом, в духовному єднанні з ним, відчутті своєї потреби суспільству, своєї внутрішньої духовної сили. Добродійність канадських українців – справа не однієї родини, це справа всієї спільноти української діаспори, яка була і залишається їх консолідуючим чинником.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бала О. Перший Український єпископ Канади Кир Никита Будка. В сороколітній ювілей оснування українсько-католицької ієрархії в Канаді. Вінніпег: Централа Українців Католиків Манітоби, 1952. 56 с.
2. Березкіна В. Видавнича діяльність Канадського інституту українських студій. *Бібліотечний вісник*. 2010. № 4. С. 65–66.
3. Богдан Ф. Бібліотека Товариства взаїмної помочі й українська книжка в Ванкувері / Українська Вільна Академія Наук. 2-ге видання. Вінніпег, 1959. 33 с. (Літопис / Українська Вільна Академія Наук; ч. 17).
4. Бойчук О. Добродійне товариство ім. Єпископа Будки. *Західноканадський збірник*. Ч. 4. Едмонтон: Канадське Наукове Товариство імені Шевченка, 2000. Т. 38. С. 138–147.
5. Божик П. Церква українців в Канаді. Причинки до історії українського церковного життя в Бритійській домінії Канаді, за часів від 1890–1927. Вінніпег, 1927. 335 с.
6. Брижицька С. Добродійність в Шевченківському національному заповіднику. *Скарбниця української культури*: збірник наукових праць. Чернівці, 2007. Вип. 8. С. 39–42.
7. Виставка і продаж оригінальних творів українських американських і канадійських мистців 25 лютого – 3 березня 1968 / Колегія Св. Андрея при Манітобському університеті. Вінніпег: Тризуб, 1968. 22 с.
8. Гримич М. Богдан Медвідський – дослідник українсько-канадського фольклору. *Українознавство*. 2013. № 2. С. 134–135.
9. Гримич М. Етнопсихологічні константи українців. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців: (когнітивна антропологія). Київ, 2000. С. 359–376.
10. Дегтяренко Л., Супронюк О. Книгознавець Ярослав-Богдан Рудницький. *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 6. С. 1–4.
11. Дзира О. І. Діяльність українських громадських жіночих організацій у Канаді (1918–1939 рр.). *Українознавство*. 2016. № 2. С. 207–218.
12. Дзира Я. Пошануймо свою славу. Ярослав-Богдан Рудницький – учений, патріот. *Пам'ятки України*. 1999. № 1. С. 145–159.
13. Дзьобко Й. Тернистим шляхом через життя. *Рідна нива*: ювілейний календар на звичайний рік, 1954. Виніпег*. Манітоба: Видавнича Спілка Української Православної Церкви в Канаді, 1954. С. 112–113. (*sic. – Н. С.).
14. Доник О. Громадська благодійність в Україні у XIX – на початку XX століть. *Скарбниця української культури*: збірник наукових праць. Чернівці, 2007. Вип. 8. С. 68–71.
15. Жертовність – що це таке. URL: <https://what.com.ua/jertovnist-ce-viznachenni/>
16. З діяльності Комітету Українок Канади в Торонті. *Жіночий світ*. 1972. Ч. 7. С. 30.
17. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». URL: <http://mpmr.gov.ua/zakon-ukraini-pro-blagodijni-dialnist-ta-blagodijni-organizacii.html>
18. Золоті ворота: ювілейна книга в 50-річчя діяльності українського товариства «Просвіта». Онтеріо, Канада. Вінніпег; Порт Артур: Тризуб, 1960. С. 41–80.
19. Иоанн Златоуст. О милостыне. По учению святых отцев Иоанна Златоустого и других. Киев: Типография Киево-Печерской Успенской лавры, 1904. 26 с.
20. Іоан Золотоустий. Повне зібрання творинь святителя Іоана Золотоустого / переклад українською мовою протоієрея Михайла Марусяка; під редакцією Патріарха Філарета (Денисенка). Київ: Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2009. Т. 1–12.
21. Йошик Г. Українсько-Канадський Архів-Музей Алберти: пам'ятки українських піонерів Алберти / Українсько-Канадський Архів-Музей Алберти. Едмонтон; Альберта, 1982. С. 117–119.
22. Климаш Р-Б. Героїка піонерської доби. *Українська народна культура в канадських преріях*. Манітоба. Вінніпег; Київ: Дуліби, 2013. С. 35–47.
23. Когуська Н. Чверть століття на громадській ниві: історія Союзу Українок

- Канади, 1926–1951 / вступне слово О. Войценко. Вінніпег: Союз Українок Канади, 1952. 540 с. (Друкарня видавництва «Тризуб»).
24. Кононенко Н. Петро і Дорис Кулів. Західноканадський збірник. Едмонтон, 2012. Т. 6. С. 22–32.
25. Литвин М. Труди і дні Марії з Коломиї. *Всесвіт* (український журнал іноземної літератури). Київ, 2003. № 1/2. С. 164–167.
26. Мазуренко Г. Меценати англомовного видання. *Жіночий світ*. 2002. Жовтень–грудень. С. 26.
27. Маркіян, ієромонах (Каюмов). Ми-лосердя і жертвність як дари служіння. URL: <https://velychlviv.com/myloserdya-izhertovnist-yak-dary-sluzhinnya/>
28. Марунчак М. В зустрічі з українськими піонерами Алберти. 2-ге видання / вступне слово В. Кисілевського. Вінніпег, 1965. С. 45–46. (Бібліотека піонера; ч. 6).
29. Марунчак М. Дві декади зусиль і жертви. Додаток до другого видання «The Ukrainian Canadians: a History». Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, 1982. 32 с.
30. Марунчак М. Дмитро Яцій і його жертвність. В зустрічі з українськими піонерами. Вінніпег, 1965. С. 32–37.
31. Марунчак М. Іван Борух (1897–1980). Дві декади зусиль і жертви. Додаток до 2-го видання «The Ukrainian Canadians a History». Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, 1982. С. 11–12.
32. Медаль «За жертвність і любов до України». URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%9C%D0%B5%D0%B4%>
33. Медвідський Б. «В часи бездержавності народна культура була цементом, який об'єднував і забезпечував тяглість українському історичному процесові». *Україна модерна*. Український інтелектуальний часопис. URL: <http://uamoderna.com/jittepis-istory/bohdan-medwidsky>
34. Медвідський Б. Деякі прикметні риси української народної культури в Канаді. *Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю еміграції українців до Канади*. Львів, 1992. С. 153–159.
35. Меценат – батько мецената. *Слово і Час*. 1997. № 11. С. 81.
36. Меценатство. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-66763>
37. Пауш С. Бібліотека при Катедрі Св. Івана в Едмонтоні. *Північне сяйво*. 1969. Альманах IV. С. 129–131.
38. Прокоп Д. Наші меценати. *Українці в Західній Канаді: до історії їхнього поселення та поступу*: збірник цікавих статей і дописів для старших і молоді. Едмонтон, Winnipeg, Manitoba, 1988. С. 451–482.
39. Розумний Я. Per Aspera ad Astra (до 85-річчя Йосипа Гошуляка). *Західноканадський збірник*. Т. XLIV, ч. 5. Едмонтон; Острого, 2008.
40. Рудницький Я. Українсько-канадські книгозбори й бібліотеки УНДому. Святування сорокаліття Українського Народного Дому в Вінніпегу. Вінніпег: Укр. Нар. Дім в Вінніпегу, 1953. С. 29–54.
41. Рудницький Я. Бібліотека Товариства «Просвіта» (1906–1956). *Золотий ювілей*: статті і спомини з нагоди 50-літньої діяльності Товариства «Просвіта» у Форт Вілліямі, Онтеріо. 1906–1956. Вінніпег: Просвіта, 1956. С. 27–38. (Друкарня «Тризуб»).
42. Савранська Н. Етика та благодійність. *Скарбниця української культури*: збірник наукових праць. Чернігів, 2007. Вип. 8. С. 213–215.
43. Святой Геннадий, патріарх Константинопольський. Правила св. Геннадія, патріарха Константинопольського о вере и жизни христианской. Київ: Типографія Києво-Печерської Лаври, 1853. 22 с.
44. Слабошпицький М. Українець, який відмовився бути бідним. Київ: Ярослав Вал, 2011. 255 с.
45. Солонська Н. Г. Фрески та мозаїки Київського Софійського Собору як історичне джерело атрибуції фонду його бібліотеки XI століття. *Православ'я в Україні*: збірник статей. До 400-річчя з часу відновлення православної Київської митрополії

Єрусалимським патріархом Феофаном / Київська Богословська Академія; НАН України, Інститут археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського. 2020. С. 247–266.

46. Сорока М. Культура меценатства в українській громаді Канади. *Західноканадський збірник*. Т. 7, ч. 7. Едмонтон; Острог, 2014. С. 69–83.

47. Сорочук Л. Консолідуєчий потенціал етнокультурних традицій в українському зарубіжжі. *Українознавство*. 2020. № 4. С. 183–190.

48. Стадник М. М. Публічна політика: навчальний посібник / авторський колектив: С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович [та ін.]. Київ: НАДУ, 2016. 340 с.

49. Стадник М. М. Становлення публічної політики в Україні. *Ефективність державного управління*: збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ. Львів: ЛРІДУ, 2015. Вип. 40. С. 28–34.

50. Сьомий Конгрес Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, 22–26 жовтня 1997 р. / редколегія: М. Шпір [та ін.]; художник В. Лопата. Торонто; Онтаріо, 1997. 320 с. (Dialogue Communications).

51. Українська етнокультурологічна енциклопедія: у 5 т. / Національна академія мистецтв України, Інститут культурології; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2013. С. 294.

52. Чернявська М. На перетині світів: Архів Українського фольклору ім. Богдана Медвідського. *Народознавчі зошити*. 2021. № 6. С. 1441–1457.

53. Ясь О., Дмитрієнко М. Благодійність як атрибут громадянського суспільства. *Розбудова держави*. 1994. № 6. С. 37–44.

REFERENCES

1. BALA, O. (1952). *The First Ukrainian Bishop of Canada Kyr Nikita Budka. On the Fortieth Anniversary of the Founding of the Ukrainian Catholic Hierarchy in Canada*. Winnipeg. Tsentrala Ukrainians Catholics of Manitoba, 56 p. [in Can.]

2. BEREZKINA, V. (2010). Publishing Activity of the Canadian Institute of Ukrainian Studies. *Bibliotechnyi Visnyk* (Library Bulletin), № 4, pp. 65–66. [in Ukr.]

3. BOHDAN, F. (1959). *Library of the Ukrainian Fraternal and Ukrainica in Vancouver*. Chronicle. Ukrainian Free Academy of Sciences. P. 17. 2-nd ed. Winnipeg, 33 p. [in Can.]

4. BOICHUK, O. (2000). *Charitable Society Named after Bishop of Budka. Zakhidnokanadskyi zbirnyk* (West Canadian Collection of Works), P. 4. Edmonton: Canadian Taras Shevchenko Scientific Society, Vol. 38, pp. 138–147. [in Can.]

5. BOZHYYK, P. (1927). *Church of Ukrainians in Canada. Reasons for the History of Ukrainian Church Life in the British Dominion of Canada, from 1890 to 1927*. Winnipeg, 335 p. [in Can.]

6. BRYZHITSKA, S. (2007). Charity in the Shevchenko National Reserve. *Skarbnytsia ukrainskoi kultury* (Treasury of Ukrainian Culture: Collection of Scientific Works). Chernihiv, Issue 8, pp. 39–42. [in Ukr.]

7. *Exhibition and Sale of Original Works by Ukrainian American and Canadian Artists February 25 – March 3, 1968*. St. Andrew's College at the University of Manitoba. Winnipeg Tryzub, 22 p. [in Can.]

8. HRYMYCH, M. (2013). Bohdan Medvidskyi – Researcher of Ukrainian-Canadian Folklore. *Ukrainoznavstvo* (Ukrainian Studies), № 2, pp. 134–135. [in Ukr.]

9. HRYMYCH, M. (2000). *Ethnopsychological Constants of Ukrainians. Traditional Worldview and Ethnopsychological Constants of Ukrainians: (Cognitive Anthropology)*. Kyiv, pp. 359–376. [in Ukr.]

10. DENTIARENKO, L., SUPRONIUK, O. (2011). Books Specialist Yaroslav-Bohdan Rudnytskyi. *Visnyk Knyzhkovoї palaty* (Bulletin of the Book Chamber), № 6, pp. 1–4. [in Ukr.]

11. DZYRA, O. (2016). Activities of Ukrainian Public Women's Organizations in Canada (1918–1939). *Ukrainoznavstvo* (Ukrainoznavstvo), № 2, pp. 207–218. [in Ukr.]

12. DZYRA, Ya. (1999). Let's Honor our Glory. Yaroslav-Bohdan Rudnytskyi - Scientist,

- Patriot. *Pamiatky Ukrainy* (Ukrainian Sights), № 1, pp. 145–159. [in Ukr.]
13. DZOBKO, Y. (1954). A Thorny Path Through Life. *Ridna nyva: Jubilee Calendar for a Regular Year*. Winnipeg*. Manitoba: Publishing Association of the Ukrainian Orthodox Church in Canada, pp. 112–113. (*sic. – N. S.). [in Can.]
14. DONYK, O. (2007). Public Charity in Ukraine in the 19th and Early 20th Centuries. *Skarbnitsia ukrainskoi kultury* (Treasury of Ukrainian Culture: Collection of Scientific Works), Issue 8. Chernihiv, pp. 68–71. [in Ukr.]
15. *What is Sacrifice?* [online] Available at: <https://what.com.ua/jertovnist-ce-viznachenni/> [in Ukr.]
16. From the Activities of the Ukrainian Canadian Women's Council in Toronto. (1972). *Zhinochyi svit* (Women's World), P. 7, 30 p. [in Ukr.] [in Can.]
17. *Law of Ukraine "On Charity and Charitable Organizations."* [online] Available at: <http://mpmr.gov.ua/zakon-ukraini-pro-blagodijnu-dialnist-ta-blagodijni-organizacii.html> [in Ukr.]
18. *Golden Gate: a Jubilee Book for the 50th Anniversary of the Activity of the Ukrainian Society "Prosvita"*. (1960). Ontario, Canada. Vinnipeg; Port Artur: Tryzub, pp. 41–80. [in Can.]
19. *St. John Chrysostom. About Mercy. According to the Teachings of the Holy Fathers John Chrysostom and Others*. (1904). Kyiv: Typography of Kyiv Pechersk Lavra, 26 p. [in Ukr.]
20. *St. John Chrysostom. A Complete Collection of the Works of Saint John Chrysostom*. (2009). Kyiv: Publishing Department of the Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate. Vol. 1–12. [in Ukr.]
21. YOPYK, H. (1982). *Ukrainian Canadian Archives and Museum of Alberta: Artifacts of Ukrainian Pioneers of Alberta*. Edmonton: Ukrainian Canadian Archives and Museum of Alberta, pp. 117–119. [in Can.]
22. KLYMASH, R-B. (2013). The Heroism of the Pioneer Era. *Ukrainian Folk Culture in the Canadian Prairies*. Manitoba. Winnipeg. Kyiv: Duliby. pp. 35–47. [in Ukr.] [in Can.]
23. KOHUSKA, N. (1952). *A Quarter of a Century on the Public Sphere: the History of the Ukrainian Women's Association of Canada, 1926–1951*. Ukrainian Women's Association of Canada. Winnipeg: Tryzub Publishing House, 540 p. [in Can.]
24. KONONENKO, N. (2012). Petro i Dorys Kuliv. *Zakhidnokanadskiy zbirnyk* (West Canadian Collection of Works). Edmonton. Vol. 6, pp. 22–32. [in Can.]
25. LYTUVYN, M. (2003). Works and Days of Mariia from Kolomyia. *Vsesvit* (Universe: Ukrainian Journal of Foreign Literature). Kyiv. № 1/2, pp. 164–167. [in Ukr.]
26. MAZURENKO, H. (2002). Patrons of the English Edition. *Zhinochyi svit* (Women's World), October–December, 26 p. [in Can.]
27. KAIUMOV, M. *Charity and Sacrifice as Gifts of Service*. [online] Available at: <https://velychlviv.com/myloserdya-i-zhertovnist-yak-dary-sluzhinnya/> [in Ukr.]
28. MARUNCHAK, M. (1965). *Meeting with the Ukrainian Pioneers of Alberta*. 2nd ed. Winnipeg, pp. 45–46. [in Can.]
29. MARUNCHAK, M. (1982). *Two Decades of Efforts and Support. Supplement to the Second Edition "The Ukrainian Canadians: A History"*. Winnipeg: Ukrainian Free Academy of Sciences, 32 p. [in Can.]
30. MARUNCHAK, M. (1965). Dmytro Yatsii and his Sacrifice. *Meeting with the Ukrainian Pioneers*. Winnipeg, pp. 32–37. [in Can.]
31. MARUNCHAK, M. (1982). Ivan Borukh (1897–1980). *Two Decades of Efforts and Support. Supplement to the Second Edition "The Ukrainian Canadians: A History"*. Winnipeg: Ukrainian Free Academy of Sciences, pp. 11–12. [in Can.]
32. *Medal "For Sacrifice and Love for Ukraine."* [online] Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%9C%D0%B5%D0%B4> [in Ukr.]
33. Bohdan Medvidskiy: "In Times of Statelessness, Folk Culture was the Cement

that United and Ensured the Durability of the Ukrainian Historical Process.” [online] *Ukraina Moderna*. Available at: <http://uamoderna.com/jittepis-istory/bohdan-medwidsky> [in Ukr.]

34. MEDVIDSKYI, B. (1992). Some Remarkable Features of Ukrainian Folk Culture in Canada. *Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, prysviachenoï 100-richchiu emihratsii ukrainsiv do Kanady* (Materials of the International Scientific Conference Dedicated to the 100th Anniversary of the Emigration of Ukrainians to Canada). Lviv, pp. 153–159. [in Ukr.]

35. Patron is the Father of Patron. *Slovo i Chas* (Word and Time), № 11, 81 p. [in Ukr.]

36. Patronage. [online] *Encyclopedia of Modern Ukraine* Available at: <https://esu.com.ua/article-66763> [in Ukr.]

37. PAUSH, S. (1969). Library at St. John’s Cathedral in Edmonton. *Pivnichne siaivo* (Northern Lights). Almanakh IV, pp. 129–131. [in Can.]

38. PROKOP, D. (1988). Our Patrons. *Ukrainci v Zakhidnii Kanadi: do istorii iikhnoho poseleennia ta postupu* (Ukrainians in Western Canada: to the History of their Settlement and Progress: a Collection of Interesting Articles and Posts for the Elderly and Young.) Edmonton, Winnipeg, Manitoba, pp. 451–482. [in Can.]

39. ROZUMNYI, Ya. (2008). Per Aspera ad Astra (to the 85th Birthday of Yosyp Hoshuliak). *Zakhidnokanadskiyi zbirnyk* (West Canadian Collection of Works), Vol. XLIV, P. 5. Edmonton; Ostroh. [in Can.]

40. RUDNYTSKYI, Ya. (1953). *Ukrainian-Canadian Book Collections and Libraries of UPH. Celebration of the Fortieth Anniversary of the Ukrainian People’s House in Winnipeg*. Winnipeg: Ukrainian People’s House in Winnipeg, pp. 29–54. [in Can.]

41. RUDNYTSKYI, Ya. (1956). Library of “Prosvita” Society (1906–1956). *Golden Jubilee: Articles and Memories on the Occasion of 50 Years of Prosvita Society Activity in Fort William, Ontario. 1906–1956*. Vinnipeh: Prosvita, (Tryzub Publishing House), pp. 27–38. [in Can.]

42. SAVRANSKA, N. (2007). Ethics and Charity. *Skarbnytsia ukrainskoi kultury* (Treasury of Ukrainian Culture: Collection of Scientific Works), Issue 8. Chernihiv, pp. 213–215. [in Ukr.]

43. St. Gennadius, Patriarch of Constantinople. *Rules of St. Gennadius, Patriarch of Constantinople about Faith and Christian Life. (1853)*. Kyiv: Typography of Kyiv Pechersk Lavra, 22 p. [in Ukr.]

44. SLABOSHPTYTSKYI, M. (2011). *A Ukrainian who Refused to be Poor*. Kyiv: Yaroslaviv Val, 255 p. [in Ukr.]

45. SOLONSKA, N. (2020). Frescoes and Mosaics of the Kyiv Sophia Cathedral as a Historical Source of Attribution of its Library Fund of the 11th Century. *Pravoslavia v Ukraini* (Orthodoxy in Ukraine: Collection of Articles). To the 400th Anniversary of the Restoration of the Orthodox Kyiv Metropoly by the Jerusalem Patriarch Theophanes. Kyiv Theological Academy; National Academy of Sciences of Ukraine, M. S. Hrushevskiy Institute of Archeography and Source Studies, pp. 247–266. [in Ukr.]

46. SOROKA, M. (2014). Patronage Culture in the Ukrainian Community of Canada. *Zakhidnokanadskiyi zbirnyk* (West Canadian Collection of Works), Vol. 7, P. 7. Edmonton; Ostroh, pp. 69–83. [in Can.]

47. SOROCHUK, L. (2020). Consolidating Potential of Ethnocultural Traditions among Ukrainians Abroad. *Ukrainoznavstvo* (Ukrainian Studies), № 4, pp. 183–190. [in Can.]

48. STADNYK, M., TELESHUN, S., SYTNYK, S., et al. (2016). *Public Policy: a Textbook*. Kyiv: NAPA, 340 p. [in Ukr.]

49. STADNYK, M. (2015). Formation of Public Policy in Ukraine. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia* (Effectiveness of Public Administration: Collection of Scientific Works of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Sciences), Issue 40. Lviv: LRIPA, pp. 28–34. [in Ukr.]

50. SHPIR, M. (1997). *Seventh Congress of the World Federation of Ukrainian Women’s*

Organizations, October 22–26. Toronto; Ontario: Dialogue Communications, 320 p. [in Can.]

51. *Ukrainian Ethnocultural Encyclopedia:* in 5 Vol. (2013). National Academy of Arts of Ukraine, Institute of Cultural Studies; National Academy of Culture and Arts Management. Kyiv, 294 p. [in Ukr.]

52. CHERNIAVSKA, M. (2021). At the

Crossroads of Worlds: Archive of Ukrainian Folklore Named after Bohdan Medvidskyi. *Narodoznavchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), № 6, pp. 1441–1457. [in Ukr.]

53. YAS, O., DMYTRIENKO, M. (1994). Charity as an Attribute of Civil Society. *Rozbudova derzhavy* (State-Building), № 6, pp. 37–44. [in Ukr.].

Доброчинність є виміром відображення духовної потреби людини в її спілкуванні з навколишнім світом, в духовному єднанні з ним, відчутті своєї потреби суспільству, своєї внутрішньої духовної сили. Доброчинність канадських українців – справа не однієї родини, це справа всієї спільноти української діаспори, яка була і залишається їх консолідуючим чинником.